

O običajima u ovo doba godine već sam pisao, a jedan od tih u ovo zimsko vreme je bio o običaj održavanja prela, pa i o poslovima koji su se obavljali na prelima. No sve to bilo je čini mi se samo spomenuto ili nabrojano, ali bez nekih posebnih detalja. Među poslovima koje su žene za vreme prela radile bilo je i pređenje vune i štrikanje (pletenje) različitih odevnih predmeta od vune.

Da bi se dobila vuna znamo da su potrebne ovce, a i o ovcima i ovčarima sam pisao, ali sam propustio detalj da su se ovce morale u određeno doba godine ostrigati to jest ošišati ih da im za vreme letnjih vrućina ne bi bilo prevruće. Tako dobijena runa su se morala oprati dugotrajnim namakanjem u vodi. Nakon pranja i sušenja, vuna se nosila na čišćenje u vunovlačaru gde se dobila čista vuna, a prirodna boja zavisila je od vrste i boje ovaca u stadu, od bele do sive tj. sure. Ovako očišćena i spremljena vuna mogla je čekati "bolje dane" tj. vreme kad će se početi presti i dalje prerađivati. Ti "bolji dani" bili su u zimsko vreme, kad su žene imale vremena da sede u toplim sobama pored furune i pretvarajui vunu u tanke niti. Kako je vuna iz vunovlačare doneta kući u obliku velikog zamotuljka (bale) koji je bio težak i nekoliko kilograma, da bi bilo lakše za pređenje, žene su odvojile manji deo i napravile ponovno smotuljak ili povismo. Povismo su povezali na preslicu tj. izrezbarenu dasku koja je imala produžetak kao štap. Kod toga su se trudile da to bude uredno složeno i sve je izgledalo kao neka lutka ili mala beba zamotana u jastuk. Za pređenje tj. pretvaranje vune u nit koristilo se vreteno ili špineradl. Vreteno je posebno oblikovani štap koji je na jednom kraju bio malo zadebljan u obliku graničnika, a drugi je bio šiljat.

Vreteno se vrtilo među prstima tako da su se vunene niti zbog vrtnje uplitale u dugačku nit. Prstima druge ruke iz povisma sa preslice izvlačile su se vunene niti potrebne da se formira upredena nit željene debljine. Na taj način upredena nit se produživala, pa kad je bila već toliko dugačka da prelja nije više mogla da rastegne toliko ruku, nit se namotala na vreteno i posao se nastavljao. Što je na vretenu bilo više namotanog prediva to se vreteno lakše okretalo, pa u početku dok je vreteno bilo prazno, prelja ga je znala opteretiti krompirom koji bi nabola na donji kraj vretena. Kad se vreteno napunilo predivom i bilo već teško za vrtenje, predivo se premotalo na klupko ili klupče i s praznim vretenom se moglo sve ispočetka. Špineradl (Spinnrad) je već bila mašina izrađena od drveta, a izrađivali su ga traskleri (Drechsler). Pomoću noge i papučice pokretalo se kolo koje je pokretalo posebno konstruirano vreteno koje je uplitale vunene niti u predivo i automatski namatalo predivo na ćunak ili mosur.

Kad se ćunak ili mosur napunio predivom, predivo se moralo premotati na klupko. Kvaliteta prediva, a i sama prelja ocenjivala se po debljini upredene niti, pa što je predivo bilo tanje to je bilo kvalitetnije, a prelja bolja. Za neke odevne predmete tj za tanke stvari za štrikanje tj pletenje koristilo se ovako dobiveno predivo. No za deblje stvari trebalo je dobiti i deblje predivo. To se postizalo tako da su se dve niti prediva uplitale zajedno. To se takođe postizalo pomoću posebnog vretena koje je u ovom slučaju bilo malo duže od običnog i zvalo se družlica, a družlica se nije vrtila među prstima kao vreteno nego se držala uspravno i okretala se u dlanu s pomoću ispruženog kažiprsta. Upredanje dve niti prediva moglo se raditi i s pomoću špineradla, ali se sad špineradl okretako u suprotnu stranu od običnog pređenja, a ostalo je bilo isto kao i pređenje. Kad su žene naprele potrebnu količinu vune, mogle su pristupiti štrikanju ili pak

Vuna i predivo

Napisao Vinko Rukavina
četvrtak, 03 mart 2011 23:55

sledećoj fazi obrade i pripreme za štrikanje ili pak tkanje.

Nadam se da Vam je ovo interesantno i da ste sami dobili volju sve to da isprobate. Zato o ostalim poslovima oko prediva i pletiva u jednom od sledećih nastavaka. Do tada ...